

попереджає травмування і атрофію тканин протезного ложа, але й визначає стійкість та збалансованість оклюзійних контактів. Одночасно, рівномірний розподіл жувального тиску під базисом протеза, можливий завдяки точній диференціації тиснення на слизову оболонку при отриманні функціонального відбитка, дозволяє створити збалансовану функціональну оклюзію на повних знімних протезах.

Список літератури

1. Carlsson G. E. The future of complete dentures in oral rehabilitation. A critical review / G. E. Carlsson, R. Omar // Journal of Oral Rehabilitation. – 2010. – Vol. 37, N 2. – P. 143-156.
2. Occlusal designs on masticatory ability and patient satisfaction with complete denture: a systematic review / K. Zhao, Q. Q. Mai, X. D. Wang [et al.] // Journal of Dentistry. – 2013. – Vol.41, N 11. – P. 1036-1042.
3. Неспрядько В. П. Вплив оклюзійної схеми на рухомість повних знімних зубних протезів під час жування / В. П. Неспрядько, В. Ю. Краснов // Современная стоматология. – 2009. – № 2. – С.128-131.
4. Abduo J. Occlusal schemes for complete dentures: a systematic review / J. Abduo // The International Journal of Prosthodontics. – 2013. – Vol. 26, N 1. – P. 26-33.
5. Postić S. D. Influence of balanced occlusion in complete dentures on the decrease in the reduction of an edentulous ridge / S. D. Postić // Vojnosanit Pregl. – 2012. – Vol. 69, N 12. – P. 1055-1060.
6. Пат. 112415 Україна, МПК (2016.01) А 61 С 9/00. Спосіб отримання функціонального диференційованого відбитка при повному знімному протезуванні / Фастовець О. О., Глазунов А. О. (Україна). – № 2016 07781; Заявл. 14.07.2016; Опубл. 12.12.2016, Бюл. № 23. – 4 с.
7. Перегудов А. Б. Клинический компьютерный мониторинг окклюзии. Перспективы применения в практической стоматологии / А. Б. Перегудов, Р. З. Орджоникидзе, М. А. Мурашов // Российский стоматологический журнал. – 2008. – №5. – С. 52-53.

REFERENCES

1. Carlsson G. E., Omar R. The future of complete dentures in oral rehabilitation. A critical review. Journal of Oral Rehabilitation. 2010; 37(2): 143-156.
2. Zhao K., Mai Q. Q., Wang X. D. [et al.] Occlusal designs on masticatory ability and patient satisfaction with complete denture: a systematic review. Journal of Dentistry. 2013; 41 (11): 1036-1042.
3. Nespriyad'ko V. P., Krasnov V. Yu. Influence of occlusal scheme on removability of complete dentures during chewing. Sovremennaya stomatologiya. 2009; 2: 128-131.
4. Abduo J. Occlusal schemes for complete dentures: a systematic review. The International Journal of Prosthodontics. 2013; 26 (1): 26-33.
5. Postić S. D. Influence of balanced occlusion in complete dentures on the decrease in the reduction of an edentulous ridge. Vojnosanit Pregl. 2012; 69 (12): 1055-1060.
6. Fastovets O. O., Glazunov A. O. Method of getting final differential impression in complete removable denture prosthesis. Ukraine patent UA 112415. 2016 December 12.
7. Peregudov A. B., Ordzhonikidze R. Z., Murashov M. A. Clinical computer monitoring of occlusion. Perspectives for using in practical stomatology. Rossiyskiy stomatologicheskyy zhurnal. 2008; 5: 52-53.

Надійшла 30.01.17

УДК 616.311.2-002.153-085

**Є. В. Дієв, к. мед. н., Т. В. Дієва, д. мед. н.,
В. В. Лепський к. мед. н., В. В. Лепський,
В. А. Лабунець, д. мед. н.**

Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної Академії Медичних Наук України»
Приватна стоматологічна клініка «Братя Лепские», м. Черкаси

НОРМАТИВИ ПРАЦІ ЗУБНИХ ТЕХНІКІВ ПРИ ВИГОТОВЛЕНІ МОСТОПОДІБНИХ ПРОТЕЗІВ З ОПОРОЮ НА ІМПЛАНТАТИ

Мостоподібні зубні протези з опорою на імплантати – сучасний метод протетичного лікування пацієнтів з різноманітними видами адентії. Дані методики знайшли достатньо широке впровадження в практичній охороні здоров'я, але, на сьогодні, вони не мають в Україні повноцінного правового статусу до застосування через брак клінічних та зуботехнічних технологічних протоколів та повну відсутність відомчих норм часу на їх виконання фахівцями відповідного профілю.

В умовах зуботехнічної лабораторії мостоподібні зубні протези на імплантатах виготовляються або традиційними спеціалізованими методами, або із застосуванням цифрових технологій. Традиційні спеціалізовані методи – фрезерування абатментів на фрезерному верстаті, моделювання каркасів із воску чи беззолної пластмаси, відливка з металу в ливарні, нанесення на каркас матеріалу для облицювання. Виготовлення подібних зубних протезів з використанням цифрових технологій передбачає CAD/CAM фрезерування абатментів та каркасів з титану, КХС, діоксиду цирконію з послідовним нанесенням облицювального матеріалу, або напресуванням кераміки типу E-max, РееК – пластмаси чи її аналогів.

Згідно офіційній методиці встановлення трудовитрат в ортопедичній стоматології, норми вироблення зубних техніків визначають на підставі усереднених нормативів виконання цих чи інших робіт, які, після офіційного затвердження в МОЗ України, становляться відомчими нормами часу.

Але, як свідчать отримані нами результати дослідження, усереднені нормативи часу зубних техніків на виготовлення мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати значно перевищують фактичні показники виконання подібних робіт і не можуть бути підставою для визначення УОТ роботи зубних техніків.

Ключові слова: денціальні імплантати, мостоподібні зубні протези, нормативи часу, норми часу, зубні техніки, УОТ роботи зубних техніків, визначення трудовитрат в стоматології.

**Е. В. Диев, Т. В. Диева, В. В. Лепский,
В. В. Лепский, В. А. Лабунец**

Государственное учреждение «Институт
стоматологии и челюстно-лицевой хирургии Нацио-
нальной Академии Медицинских Наук Украины»

Частная стоматологическая клиника
«Братья Лепские», г. Черкассы

НОРМАТИВЫ ТРУДА ЗУБНЫХ ТЕХНИКОВ ПРИ ИЗГОТОВЛЕНИИ МОСТОВИДНЫХ ПРОТЕЗОВ С ОПОРОЙ НА ИМПЛАНТАТЫ

Мостовидные зубные протезы с опорой на имплантаты – современный метод протетического лечения пациентов с различными видами адентии. Данные методики получили достаточно широкое внедрение в практическом здравоохранении, но, на сегодняшний день, они не имеют в Украине полноценного правового статуса к применению из-за недостатка клинических и зуботехнических технологических протоколов и полного отсутствия ведомственных норм времени на их исполнение специалистами соответствующего профиля.

Согласно официальной методике установления трудозатрат в ортопедической стоматологии, нормы выработки зубных техников определяют на основе усредненных нормативов выполнения тех или иных работ, которые, после официального утверждения в МЗ Украины, становятся ведомственными нормами времени.

Однако, как свидетельствуют полученные нами результаты исследования, усредненные нормативы времени зубных техников на изготовление мостовидных зубных протезов с опорой на имплантаты значительно превышают фактические показатели подобных работ и не могут служить основой для определения УЕТ работы зубных техников.

Ключевые слова: *денральные имплантаты, мостовидные зубные протезы, нормативы времени, нормы времени, зубные техники, УЕТ работы зубных техников, определение трудозатрат в стоматологии.*

**E. V. Diev, T. V. Diyeva, V. V. Lepsky,
V. V. Lepsky, V. A. Labunets**

State Establishment “The Institute of Stomatology
and Maxillo-Facial Surgery National Academy
of Medical Science of Ukraine”

Private Dental Clinic "Lepsky Brothers", Cherkassy

THE STANDARDS OF LABOR OF DENTAL TECHNICIANS IN THE MANUFACTURE OF DENTAL BRIDGE WORKS WITH THE SUPPORT ON IMPLANTS

ABSTRACT

Dental bridge works with implant restorations is a modern method for the treatment of patients with various types of adentia. These techniques have been widely implemented in practical health care, but today, they do not have a full legal status in Ukraine due to the lack of clinical and dental technical protocols and complete absence of departmental time norms for their implementation by specialists of the appropriate profile.

According to the official method for establishing labor costs in orthopedic dentistry, the norms for the development of dental technicians are determined on the basis of average standards for the performance of certain work which, after formal approv-

al in Ukrainian Ministry of Health Care, become departmental norms of time.

However, as our researches evidence, the average time standards for dental technicians for the manufacture of dental bridges with implant support far exceed the actual indices of similar work and can not serve as a basis for determining the standard labor unit of dental technicians.

Key words: *dental implants, dental bridge work, time norms, time norms, dental techniques, standard labor unit of dental technicians, determination of labor costs in dentistry.*

Актуальність Згідно даних авторитетних джерел, потреба в протетичному лікуванні із застосуванням зубних протезів на денральних імплантатах, які мають значні переваги перед традиційними конструкціями, виявлено у 46,9 % пацієнтів [1-3].

Мостоподібні зубні протези з опорою на імплантати займають значну нішу в асортименті ортопедичних конструкцій при лікуванні усіх видів дефектів зубних рядів [4-6], однак не мають в Україні повноцінного правового статусу до застосування в повсякденній практиці через брак клінічних і зуботехнічних офіційних протоколів та повну відсутність відомчих норм часу відповідних фахівців на їх проведення [7, 8].

Згідно офіційній методиці встановлення трудозатрат в ортопедичній стоматології норми праці зубних техніків визначаються на підставі усереднених нормативів часу, які не завжди відображають фактичне навантаження [9].

В умовах зуботехнічної лабораторії мостоподібні зубні протези на імплантатах виготовляються або традиційними спеціалізованими методами, або із застосуванням цифрових технологій. Традиційні спеціалізовані методи – фрезерування абатментів на фрезерному верстаті, моделювання каркасів із воску чи беззольної пластмаси, відливка з металу в ливарні, нанесення на каркас матеріалу для облицювання. Виготовлення подібних зубних протезів з використанням цифрових технологій передбачає CAD/CAM фрезерування абатментів та каркасів з титану, КХС, діоксиду цирконію з послідовним нанесенням облицювального матеріалу, або напресуванням кераміки типу E-max, РееК – пластмаси чи її аналогів. [10-17].

Мета дослідження. Встановити та порівняти усереднену та фактичну нормативну тривалість зуботехнічних етапів виробництва мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати.

Матеріали та методи дослідження. Об'єкт дослідження – зуботехнічні процеси виготовлення мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати;

Предмет дослідження – структура, послідовність, тривалість та об'єм зуботехнічних етапів надання відповідної ортопедичної допомоги, трудові витрати спеціалістів.

Методи дослідження. Аналітичний – для визначення структури та характеру трудових витрат зубно-го техніка при виготовленні мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати;

- хронометраж – для визначення загальної тривалості відповідних зуботехнічних етапів виготовлення

мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати;

- математичний – для визначення величини відомчих нормативів часу роботи зубних техніків при виготовленні мостоподібних зубних протезів з фіксацією на імплантати;

- статистичний – для обробки результатів дослідження.

Для визначення тривалості зуботехнічних етапів та встановлення відомчих норм часу зубних техніків на виготовлення мостоподібних протезів з опорою на імплантати застосували офіційно затверджену МОЗ України методику встановлення трудових витрат в ортопедичній стоматології в модифікації В. А. Лабунця (1999 р.) [18].

Результати дослідження та їх обговорення.

При проведенні хронометражних вимірів зуботехнічних етапів виготовлення мостоподібних протезів з опорою на імплантати нами були досліджені процеси виробництва 265 подібних конструкцій, з котрих 36 техніками було зроблено: 88 цементуємих мостоподібних протезів на стандартних прикручуємих абатментах, 80 цементуємих мостоподібних протезів на монолітних вкручуємих абатментах та 97 прикручуємих мостоподібних протезів на пластикових випалюємих абатментах та абатментах з платформою для приклеювання та напесовування.

Матеріал виготовлення – металокераміка, металопластмаса, металокомпозит, безметалева кераміка, пластмаса.

Нормативи часу розраховували на підставі офіційно затвердженої методики встановлення трудовитрат в стоматології, згідно якої перед проведенням досліджень зуботехнічні маніпуляції на кожному лабораторному етапі індексували згідно характеру витрат труда на постійні витрати робочого часу (Тп), які не залежать від конструкції протезів та їх кількості та на змінно-повторювальні витрати робочого часу фахівця (Тзп), які повністю залежать від даних факторів.

Далі, знову ж таки згідно офіційної методики, нормативи часу визначали за формулою:

$$\text{НЧ мост. прот.} = \text{Тп} + \text{Ккор.} \times \text{Тзп кор.} + \text{Кштуч. зуб.} \times \text{Тзп штуч. зуб.}, \text{ де:}$$

НЧ мост. прот. - норматив часу виготовлення мостоподібного протезу з опорою на імплантати;

Тп – постійні витрати робочого часу зубного техніка на виготовлення мостоподібного протезу з опорою на імплантати;

Ккор. – кількість коронок в структурі мостоподібного протезу з опорою на імплантати;

Тзп кор. – змінно-повторювальні витрати робочого часу зубного техніка на виготовлення коронок в структурі мостоподібного протезу з опорою на імплантати;

Кштуч. зуб. – кількість штучних зубів в структурі мостоподібного протезу з опорою на імплантати;

Тзп штуч. зуб. - змінно-повторювальні витрати робочого часу зубного техніка на виготовлення штучних зубів в структурі мостоподібного протезу з опорою на імплантати.

Для об'єктивного сприймання отриманих результатів дослідження необхідно розуміння процесу роз-

рахунків як усереднених так і фактичних нормативів часу зубних техніків на виготовлення мостоподібних протезів з опорою на імплантати.

В якості прикладу визначення необхідних нормативних показників надамо процес розрахунку нормативів часу зубного техніка на виготовлення металокерамічного мостоподібного зубного протезу з опорою на імплантати з монолітними абатментами.

Виробництво даного виду зубного протеза в умовах зуботехнічної лабораторії займає чотири лабораторних етапи, на яких постійні витрати робочого часу (Тп) зубного техніка складають 89,24 хвилини, а змінно-повторювальні витрати часу (Тзп) – 145,74 хвилини на опорну коронку та 153,85 хвилини на кожний штучний зуб в структурі протезу. Так як постійні витрати часу фахівця в рівній мірі поширюються як на коронки так і на проміжну частину, то усереднений норматив часу зубного техніка буде такий:

$$\text{Тп} \div 2 = 89,24 \text{ хв.} \div 2 = 44,62 \text{ хвилини (як на коронку так і на штучний зуб);}$$

$$\text{НЧкор.} = \text{Тзпк} + \frac{1}{2}\text{Тп} = 145,74 \text{ хв.} + 44,62 \text{ хв.} = 190,36 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧштуч.зуба} = \text{Тзпз} + \frac{1}{2}\text{Тп} = 153,85 \text{ хв.} + 44,62 \text{ хв.} = 198,47 \text{ хвилини.}$$

Отож:

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 2 кор. 1 штуч. зуб} = 2 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 1 \text{ штуч. зуб} \times 198,47 \text{ хв.} = 579,19 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 3 кор. 2 штуч. зуба} = 3 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 2 \text{ штуч. зуба} \times 198,47 \text{ хв.} = 968,02 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 4 кор. 3 штуч. зуба} = 4 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 3 \text{ штуч. зуба} \times 198,47 \text{ хв.} = 1356,85 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 5 кор. 4 штуч. зуба} = 5 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 4 \text{ штуч. зуба} \times 198,47 \text{ хв.} = 1745,68 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 6 кор. 5 штуч. зубів} = 6 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 5 \text{ штуч. зубів} \times 198,47 \text{ хв.} = 2134,51 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 7 кор. 6 штуч. зубів} = 7 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 6 \text{ штуч. зубів} \times 198,47 \text{ хв.} = 2523,34 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 8 кор. 7 штуч. зубів} = 8 \text{ кор.} \times 190,36 \text{ хв.} + 7 \text{ штуч. зубів} \times 198,47 \text{ хв.} = 2912,17 \text{ хвилини.}$$

Фактичний норматив встановлюємо за формулою:

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. абат.} = \text{Тп} + \text{К} \times \text{Тзпкор.} + \text{К} \times \text{Тзпштуч. зубів}, \text{ а саме:}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 2 кор. 1 штуч. зуб} = 89,24 \text{ хв.} + 2 \text{ кор.} \times 145,74 \text{ хв.} + 1 \text{ штуч. зуб} \times 153,85 \text{ хв.} = 534,57 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 3 кор. 2 штуч. зуба} = 89,24 \text{ хв.} + 3 \text{ кор.} \times 145,74 \text{ хв.} + 2 \text{ штуч. зуба} \times 153,85 \text{ хв.} = 834,16 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 4 кор. 3 штуч. зуба} = 89,24 \text{ хв.} + 4 \text{ кор.} \times 145,74 \text{ хв.} + 3 \text{ штуч. зуба} \times 153,85 \text{ хв.} = 1133,75 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 5 кор. 4 штуч. зуба} = 89,24 \text{ хв.} + 5 \text{ кор.} \times 145,74 \text{ хв.} + 4 \text{ штуч. зуба} \times 153,85 \text{ хв.} = 1433,34 \text{ хвилини;}$$

$$\text{НЧмк. мост. прот. вкр. аб. 6 кор. 5 штуч. зубів} = 89,24 \text{ хв.} + 6 \text{ кор.} \times 145,74 \text{ хв.} + 5 \text{ штуч. зубів} \times 153,85 \text{ хв.} = 1732,93 \text{ хвилини;}$$

НЧмк.мост.прот.вкр.аб.7кор.6штуч.зубів = 89,24 2332,11 хвилини.
 хв. + 7кор. × 145,74 хв. + 6штуч.зубів × 153,85 хв. =

2032,52 хвилини;
 НЧмк.мост.прот.вкр.аб.8кор.7штуч.зубів = 89,24
 хв. + 8кор. × 145,74 хв. + 7штуч.зубів × 153,85 хв. =

Дані тривалості виготовлення зубними техніками металокерамічних мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати з різноманітними видами абатментів наводимо в таблиці.

Таблиця

Тривалість виготовлення зубними техніками металокерамічних мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати

№ п/п	Вид зубного протезу	Структура протезу	Усереднений норматив часу (в хв.)	Фактичний норматив часу (в хв.)
1	Металокерамічний мостоподібний протез на вкручиваємих абатментах	2кор.1штуч.з.	579,19	534,57
		3кор.2 штуч.з	968,02	834,16
		4кор.3 штуч.з	1356,85	1133,75
		5кор.4 штуч.з	1745,68	1433,34
		6кор.5 штуч.з	2134,51	1732,93
		7кор.6 штуч.з	2523,34	2032,52
		8кор.7 штуч.з	2912,17	2332,11
			Крок зміни	
2	Металокерамічний мостоподібний протез на прикручиваємих абатментах	2кор.1штуч.з.	703,77	659,15
		3кор.2 штуч.з	1154,89	1021,03
		4кор.3 штуч.з	1606,01	1382,91
		5кор.4 штуч.з	2057,13	1744,79
		6кор.5 штуч.з	2508,25	2106,67
		7кор.6 штуч.з	2959,37	2468,55
		8кор.7 штуч.з	3410,49	2830,43
			Крок зміни	
3	Металокерамічний прикручиваємий мостоподібний протез	2кор.1штуч.з.	643,86	601,24
		3кор.2 штуч.з	1066,48	935,62
		4кор.3 штуч.з	1489,10	1270,0
		5кор.4 штуч.з	1911,72	1604,38
		6кор.5 штуч.з	2334,34	1938,76
		7кор.6 штуч.з	2756,96	2273,14
		8кор.7 штуч.з	3179,58	2607,52
			Крок зміни	
4	Металокерамічний мостоподібний протез з опорою на суцільні імплантати	2кор.1штуч.з.	593,39	548,77
		3кор.2 штуч.з	989,32	855,46
		4кор.3 штуч.з	1385,25	1162,15
		5кор.4 штуч.з	1781,18	1468,84
		6кор.5 штуч.з	2177,11	1775,53
		7кор.6 штуч.з	2573,04	2082,22
		8кор.7 штуч.з	2968,97	2388,91
			Крок зміни	

Важливим показником встановлення тривалості технологічних процесів виготовлення зубних протезів з фіксацією на імплантати є таке поняття як «крок зміни» - певне значення величини відмінності нормативних показників процесу при зміні кількості (але не якості) входних даних. У даному випадку, при встановленні усередненої тривалості від суми повних нормативів часу виготовлення однієї коронки і одного штучного зуба в структурі протезу, а при встановленні фактичного нормативу часу – лише показнику суми змінно-повторювальних витрат часу зубного техніка при виготовленні однієї коронки та одного штучного зуба в структурі протезу.

Аналіз даних наведених у таблиці дозволяє зробити висновок, що усереднені нормативи часу виготовлення мостоподібних зубних протезів з опорою на

імплантати значно перевищують показники фактичних витрат часу зубних техніків на їх виробництво. Це відбувається через те, що в склад кожного усередненого нормативу часу входить показник постійних витрат часу, який підсумовується кожен раз, коли змінюється структура протезу. У випадку розрахунку фактичного нормативу часу, постійні витрати часу враховуються лише один раз, а потім додаються тільки змінно-повторювальні показники витрат часу.

Висновок. Результати проведених нами досліджень переконливо свідчать про те, що усереднені нормативи часу роботи зубних техніків при виготовленні мостоподібних зубних протезів з опорою на імплантати об'єктивно перевищують їх фактичні показники і не можуть бути використані при встановленні на їх основі УОТ роботи зубних техніків.

Список літератури

1. **Подгорный Р. В.** Влияние протетического лечения с использованием дентальных имплантатов на качество жизни больных с дефектами зубных рядов: дис... канд. мед. наук: 14.01.14 / Подгорный Р. В. - Пермь, 2010. - 229 с.
2. **Ушаков Р. В.** Клинико-лабораторная оценка результатов дентальной имплантации у пациентов с полным отсутствием зубов / Р. В. Ушаков, В. В. Коркин // Дентальная имплантология и хирургия. - 2011. - №2(3). - С. 64-71.
3. **Федяев И. М.** Вторичная адентия и дентальная имплантология (эпидемиологическое и социологическое обследование методом телефонного опроса) / И. М. Федяев // Стоматология. - 2004. - №6. - С. 65-68.
4. **Біда В. І.** Мостоподібні конструкції зубних протезів / Біда В. І. Павленко О. В., Біда О. В. - Львів : «Галдент». - 2007. - 83 с.
5. **Васильев Н. И.** Имплантаты с винтовой фиксацией / Н. И. Васильев, А. П. Раштаников // Дентальная имплантология и хирургия. - 2014. - №1(14). - С. 32-35.
6. Стоматологическая имплантология / [Иванов С. Ю., Базикян Э. А., Бизяев А. Ф. и др.]. - М.: 2004. - 295 с.
7. Наказ МОЗ України №566 від 23.11.2004 р. «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальностями «ортопедична стоматологія», «терапевтична стоматологія», «хірургічна стоматологія», «ортодонція», «дитяча терапевтична стоматологія», «дитяча хірургічна стоматологія»».
8. Наказ МОЗ України №507 від 28.12.02 р. «Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги».
9. **Диев Е. В.** Определение нормативной и фактической продолжительности общих затрат рабочего времени стоматолога-ортопеда на изготовление несъемных одиночных конструкций с опорой на имплантаты / Е. В. Диев, Р. Р. Илык, В. А. Лабунец, Т. В. Диева // Медицинский форум. - 2016. - №8(08). - С. 52-55.
10. **Гюнтер Рюбелинг.** Пассивная установка реставраций с опорой на имплантаты / Гюнтер Рюбелинг, Кай Попалл // Дентальная имплантология и хирургия. - 2012. - №2(7). - С. 56-63.
11. **Марцелат Р.** Застосування CAD/CAM технології при протезуванні на імплантатах з гвинтовою фіксацією / Р. Марцелат // Імплантологія Пародонтологія Остеологія. - 2014. - №1(33). - С. 12-18.
12. Зубопротезна техніка / [Рожко М. М., Неспрядько В. П., Палійчук І. В. та ін.]. - К.; Книга-плюс, 2014. - 604 с.
13. Изготовление зубных протезов из циркония методом литья по выплавляемым моделям / [Фадеев А. Ю., Широкова Ю. А., Воропаева М. И. и др.] // Сборник тезисов «Стоматология на пороге третьего тысячелетия», М., 6-9 февраля 2001года. - С. 575-576.
14. **Яранцев Д. И.** Прочность образцов композитных коронок, армированных неметаллическим каркасом / Д. И. Яранцев, Р. Н. Мальгинов, И. Ю. Лебеденко, Т. И. Ибрагимов // Сборник тезисов «Стоматология на пороге третьего тысячелетия», М., 6-9 февраля 2001года. - С. 578-579.
15. **Borromeo Carlo** Эффективная и эстетически привлекательная реставрация при протезировании на имплантатах / Borromeo Carlo // Дентальная имплантология и хирургия. - 2013. - №4(13). - С. 62-71.
16. **Enrico Steger** Система имплантатов. Титановые основания и принадлежности для индивидуальных абатментов из диоксида циркония / Enrico Steger // Дентальная имплантология и хирургия. - 2011. - №2(3). - С. 49-53.
17. Sebastian Saba, Lorne Wiseman Ricostruzione di un molare su doppio implanto. Nuove regole in materia d'implanti dentali nei settori posteriori // Дентальная имплантология и хирургия. - 2012. - №1(6). - С. 8-11.
18. **Лабунец В. А.** Методологічні аспекти уніфікованої системи обліку, контролю праці стоматологів-ортопедів і зубних техніків в Україні: методичні рекомендації / В. А. Лабунец, В. Р. Григорович. - Одеса, 1999. - 12 с.

2. **Ushakov R. V., Korkin V. V.** Clinical and laboratory evaluation of results of dental implantation in patients with complete absence of teeth. / *Dentalnaia implantologiya i khirurgiya*. 2011;2(3):64-71.
3. **Fediaev I. M.** Secondary adentia and dental implantology (epidemiological and sociological study by telephone survey). *Stomatologiya*. 2004;6:65-68.
4. **Bida V. I., Pavlenko O. V., Bida O. V.** *Mostopodibni konstrukcii' zubnyh proteziv*. [Bridge construction of dentures]. *L'viv «Galdent»*;2007:83.
5. **Vasilev N. I., Rashtanikov A.** PImplants with screw-retained. *Dentalnaia implantologiya i khirurgiya*. 2014;1(14):32-35.
6. **Ivanov S. Iu., Bazikian E. A., Biziaev A. F. i dr.** Stomatologicheskaja implantologija. *Dental implantology. Moskva*; 2004:295.
7. *Nakaz MOZ Ukrai'ny №566 vid 23.11.2004 r. «Pro zatverdzhennja protokoliv nadannja medychnoi' dopomogy za special'nostjamy «ortopedychna stomatologija», «terapevtychna stomatologija», «hirur-gichna stomatologija», «ortodontija», «dytjacha terapevtychna stomatologija», «dytjacha hirurgichna stomatologija»».* [The order of MOH of Ukraine №566 of 23.11.2004 G. "On approval of protocols for provision of medical care in the specialty "orthopedic dentistry", "dentistry", "surgical stomatology", "orthodontics", "pediatric therapeutic dentistry", "pediatric surgery"].
8. Наказ МОЗ України №507 від 28.12.02 р. «Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги».
9. **Diev E. V., Ilyk R. R., Labunets V. A., Dieva T. V.** The definition of standard and actual duration of a General working time of a dentist-orthopedist for the manufacture of a single fixed structures based on implants. *Medychnyj forum*. 2016;8(08):52-55.
10. **Gjunter Rjubeling, Kaj Popall** Installs restorations with implant-supported. *Dental'naja implantologija i hirurgija*. 2012;2(7):56-63.
11. **Marcelat R** The use of CAD/CAM technology in implant prosthetics screw-retained. *Implantologija Parodontologija Osteologija*. 2014;1(33):12-18.
12. **Rozhko M. M., Nesprjad'ko V. P., Palijchuk I. V., Myhajlenko T. M., Opanasjuk Ju. V., Mel'nychuk M. V., Parasjuk G. Z., Du-s'ko Ju. S., Gul'chuk S. V.** *Zuboprotezna tehnika* [Prosthetic appliances]. *Kyiv, knyga-pljus*; 2014:604.
13. **Fadeev A. Ju., Shyroкова Ju. A., Voropaeva M. Y., Shuman S. A., Lebedenko Y. Ju.** *Izgotovlenie zubnyh protezov iz cirkonija metodom lit'ja po vyplavljaemym modeljam* [The manufacture of dental prostheses made of Zirconia by a method of casting]. *Sbornik tezisov «Stomatologija na poroge tret'ego tysjacheletija»*, M., 6-9 fevralja 2001goda:575-576.
14. **Jarancev D. I., Mal'ginov R. N., Lebedenko I. Ju., Ibragimov T. I.** *Prochnost' obrazcov kompozitnyh koronok, armirovannyh nemetallicheskim karkasom* [The strength of samples of composite crowns with fiber-reinforced non-metallic frame]. *Sbornik tezisov «Stomatologija na poroge tret'ego tysjacheletija»*, M., 6-9 fevralja 2001goda:578-579.
15. Borromeo Carlo Effective and aesthetically pleasing restoration with dentures on implants. *Dental'naja implantologija i hirurgija*. 2013;4(13):62-71.
16. Enrico Steger The implant system. Titanium bases and accessories for individual abutments made of zirconium dioxide. *Dental'naja implantologija i hirurgija*. 2011;2(3):49-53.
17. Sebastian Saba, Lorne Wiseman Ricostruzione di un molare su doppio implanto. Nuove regole in materia d'implanti dentali nei settori posteriori *Dentalnaia implantologija i khirurgiya*. 2012;1(6):8-11.
18. **Labunets V. A., Grigorovich V. R.** *Metodologichni aspekty unifikovanoi' systemy obliku, kontrolju praci stomatologiv-ortopediv i zubnyh tehnikiv v Ukrai'ni: metodychni rekomendacii'* [Methodological aspects of a unified system of accounting, control of work of dentists-orthopedists and dental technicians in Ukraine: methodical recommendations.] *Odesa*;1999:12.

REFERENCES

Надійшла 15.02.17

1. **Podgornyy R. V.** *Vlianie proteticheskogo lecheniia s ispolzovaniem dentalnykh implantatov na kachestvo zhizni bolnykh s defektami zubnykh riadov* [The effect of prosthetic treatment with the use of dental implants on quality of life of patients with dentition defects]. Dissertation of candidate of medical sciences. *Perm*; 2010:229.

